

KÖZLEMÉNYEK

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁGÁBÓL.

A) Értekezések.

JELENTÉS A SZELETA-BARLANGBAN 1909. ÉV NYARÁN VÉGZETT ÁSATÁSOKRÓL.

Irta: HILLEBRAND JENŐ dr.

— Az 54—58. ábrával. —

Az 1909. évben abba a kedvező helyzetbe jutottam, hogy a háromi Szeleta-barlangban már évek óta folyó paleontologiai és prehisztoriai ásatásokban résztvehettem. Az ásatások ebben a barlangban tudvalevőleg KADIĆ OTTOKÁR dr. geológus úr tervezete szerint és vezetése alatt történek; mivel azonban ebben az évben az ásatások nagyobbszabásúaknak ígérkeztek, a nevezett geológus úr közbenjárása révén a m. kir. Földtani Intézet igazgatósága lehetővé tette, hogy a kutatásokban én is résztvehettem. Ilyen körülmények között f. évi május hó 10-én KADIĆ OTTOKÁR dr. úrral Hámorba utaztam azzal a feladattal, hogy a múlt évben abbahagyott ásatásokat folytassam. Mivel az idei munkálatokat a Földtani Intézetén kívül a Miskolci Múzeum is támogatta anyagilag, jelentésemben külön fogok beszámolni arról, hogy mennyit tudtam az egyik és mennyit a másik támogatásból felásatni.

A) A Földtani Intézet segélyéből folytatott ásatások eredményeiről.

Mint már említettem, az idei ásatásokat KADIĆ OTTOKÁR dr. geológus úr irányításai mellett kezdtem meg s oldalán három hétig dolgoztam; mikor azután az ásatások módjait teljesen elsajátítottam s a nevezett geológus úr az országos földtani felvételekre utazott, a további ásatásokat egyelőre megállapított terv szerint önállóan folytattam. A Földtani Intézet segélyéből május hó 10-től május hó 31-ig ásattam, a rendelkezésemre bocsátott összeg 800 K volt.

Az idei ásatások célja az volt, hogy a barlangot kitöltő anyagnak jobb-oldali részét fenéig kiássuk s így a barlang összes rétegeinek sztratigrafiai és prehisztoriai viszonyairól tiszta képet nyerhessünk. Ezenkívül még a barlang eddig érintetlen nyugati (E-vel jelzett) oldalágának kiásatását is terveztük, ahol a barlang többi részétől eltérő viszonyokat sejtettünk. Az ásatásokat átlag 15 emberrel két-három helyen egyszerre végeztük. Az említett

három hét alatt kiásattuk a főfolyosó középső és hátulsó részében még fennmaradt átlag 1 m vastag I szintet, az előcsarnokban pedig a még hátralevő II. szintet.¹ Ezenkívül Lóczy Lajos dr. igazgató úr ajánlatára a szomszédos dolina legmélyebb részén ásattunk egy 2·5 m szélességű és ugyanolyan hosszúságú 4·2 m mély gödröt, anélkül azonban, hogy a barlanggal való esetleges összefüggést illetőleg biztos eredményre jutottunk volna. Fel kell itt említenem, hogy Lóczy Lajos dr. igazgató úr két ízben is kiint járt a barlangban és trianguláris mérésekkel határozta meg a dolinának a barlanghoz való helyzetét.

A három heti ásatások is kiváló paleontológiai és prehisztoriai anyagot szolgáltatottak, amennyiben ez alkalommal is 100 darab paleolitikus kőeszköz és igen sok emlőscsont került birtokunkba.

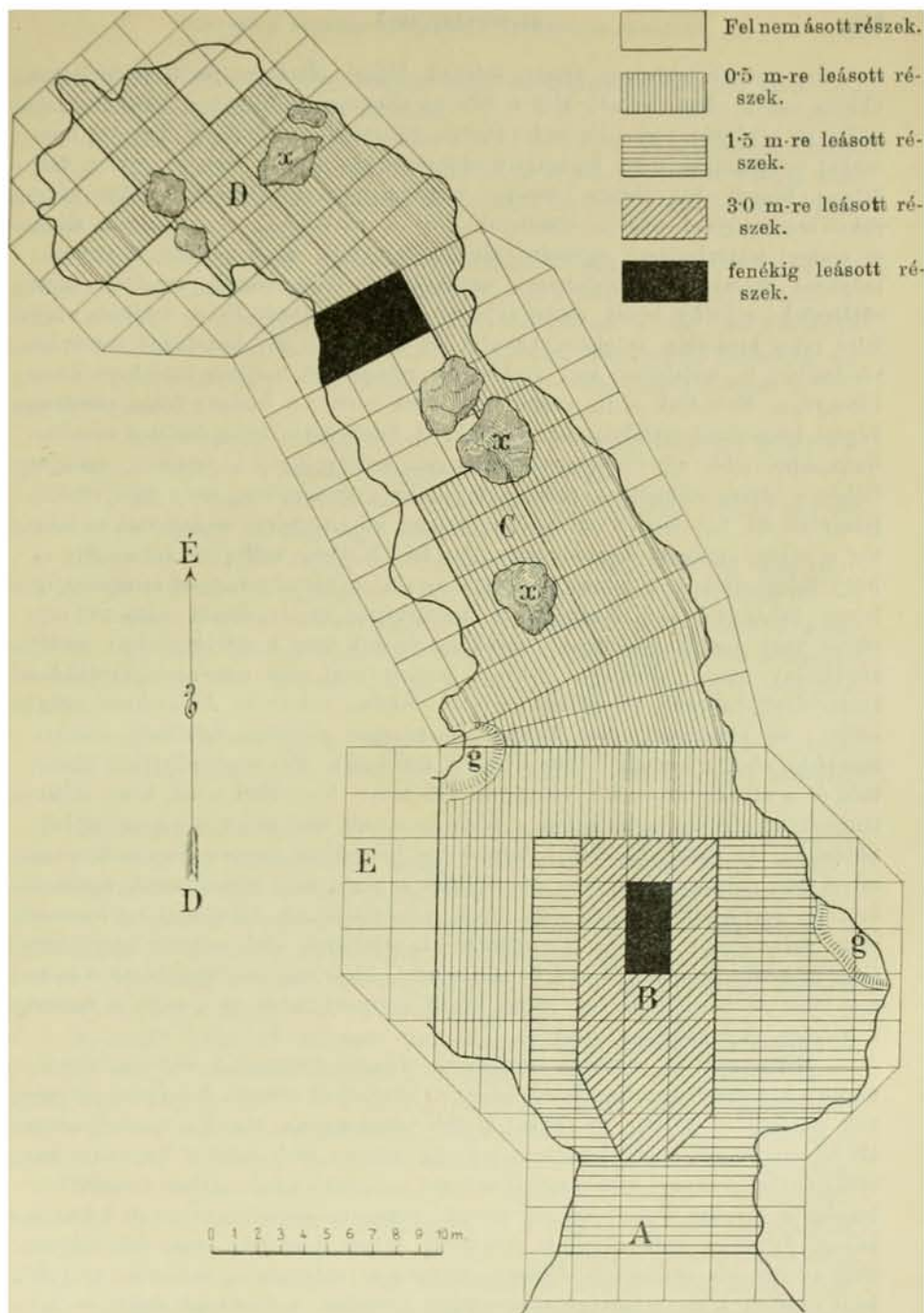
B) A Miskolczi Múzeum segélyéből folytatott ásatások eredményeiről.

Az eddig említett ásatások felemésztették a Földtani Intézettől rendelkezésemre bocsátott összeget s már-már az ásatások befejezésére kellett gondolni, amidőn HERMAN OTTÓ közbenjárására, kinek a magyarországi diluviális ember kutatása körül már eddig is oly nagy érdemei voltak és vannak, a fentnevezett Múzeum felajánlotta anyagi támogatását. HERMAN OTTÓN kívül tehát hálás köszönettel tartozunk még TARNAY GYULA úrnak, Borsod vármegye alispánjának és a múzeumi bizottság elnökének, GÁLFFY IONÁC úrnak, akik páratlan lelkesedéssel karolták fel az ügyet.

A rendelkezésünkre bocsátott összeg 3202 korona volt, ami egy vidéki múzeumban már tetemes összeg, s így fényesen bizonyítja az említett egyesület magas kulturális színvonalát. Az egyesület lelkes vezetői a jövőben is megígérték hatásos támogatásaikat. Az ásatásokat az említett összeg segítségével június 1-től szeptember 4-ig folytattam.

A barlang nyugati mellékfolyosója. Mindenekelőtt a barlang ezen részének viszonyaival kívánok foglalkozni. A terv itt is az volt, mint a főfolyosónál, tudniillik a jobboldalnak hosszában való leásatása. Mint előre is sejtettük, a barlang ezen részében a többitől eltérő viszonyokat találtam. A barlang feneke itt hátrafelé meglehetősen lejtősen emelkedik olyanynira, hogy az oldalág közepe felé már csak 1·5 m, a lerakódott rétegek vastagsága a barlang főfolyosójának átlagos 4—5 m-ével szemben. Főleg csak az I. szintet tudtam kiásatni, csak nagyon keveset a II. szintből. A rétegek az I. szintben általában a következő sorozatot mutatják: Legfelül denevér és házi állatok csontjait, továbbá eszrepeket tartalmazó denevérguanót néha egészen 0·5 m vastagságban találtam alatta vékonyabb és vastagabb mésztufa van. Azután következik egy szögletes kövektől erősen törmelékes, világos, sárgás réteg. Ezen lerakódás a barlang oldalágának speciális képződménye és tufától összeragasz-

¹ Az első szinten kívül, amely változó vastagságú, minden szint $\frac{1}{3}$ méter vastagságú.

54. ábra. A Szeleta-barlang alaprajza az 1909. év előtti ásások állapotának feltüntetésével, felmérte KADIÓ OTTOKÁR dr.

Magyarázat: A = bejárat, B = előcsarnok, C = a főfolyosó elülső része, D = a főfolyosó hátulsó része, E = a mellékfolyosó eleje, g = kincésások által kiásott gödrök, x = lehullott mészkötömszök.

tott törmelékeknek tekintem, amely tufának idővel túlsúlyra jutott vastartalma okozza ennek sárgás színét. Míg a tufa az alluvium és diluvium határát jelzi, addig ez a sárgás törmelék már tisztán diluviális képződmény. Emberi nyomokat egyáltalában nem, barlangi medvecsontokat is csak nagyon gyéren tartalmaz. Ennek okát abban keresem, hogy a nevezett tufás-törmelékes rétegeket eredményező nedves viszonyok közt a barlangnak ez a része az állati és emberi tartózkodásra egyaránt alkalmatlan volt. Ezen rétegek alatt vörös szögletes mészköveket tartalmazó agyagrétegek következnek, amelyek alatt sötétszürke s aztán ismét vörös agyagrétegeket találunk. Ez az említett négy felső réteg kizárólag szögletes köveket és csontokat, sőt összefüggő csontvázrészleteket is tartalmaz, ami ezeknek a rétegeknek helyben való képződését bizonyítja. Faunájuk eddig tisztán medvéket mutat; a barlang többi részéhez képest kevesebbet tartalmaznak belőlük. A felső vörös réteg legfelső részében helyenkint több ujjnyi vastagságú faszenes kulturréteget is találtam, amelyet fölfelé a sárgás törmelékes réteg határol. Ez a kulturréteg, mely túlnyomólag faszenből áll, úgy látszik egyidejű a barlang hátulsó részében találttal, ez szintén a vörös agyaggal kapcsolatban lép fel. Mellette szól az a körülmény is, hogy mindkettőben és annak közelében találni a barlang legfelső szintjére jellemző babérlevélalakú hegyeket. A kulturréteg itt is élesen határolt zegzugos vagy hullámos lefutású sávokban jelenik meg a szelvényekben, amely körülmény annak elsődleges fekvése mellett szól; ezt megerősíti továbbá a kultursávot határoló rétegeknek szintén lokális jellege is. Az említett rétegsorozat az oldalágnak csak kezdeti és középső részében található, azonban hátrafelé, ahol a barlang feneké hirtelen emelkedik, már csak alluviális guanó, tufa és a sárgás törmelékes réteg van kifejlődve. Valószínű tehát, hogy a barlangnak ez a része újabb keletű s hogy nem volt elég idő a vörös agyag képződéséhez. Az ásatás ezekben a törmelékes rétegekben nagyon körülményes és mivel sem paleontologiai, sem prehistoriai anyagot nem szolgáltatottak, azoknak további ásatásától elálltam, úgy hogy az oldalágnak körülbelül egyharmad része érintetlenül maradt. Az oldalág II. szintjéből csak néhány négyszöget sikerült eddig kiásnom. Vörös és sötétszürke, kizárólag szögletes köveket és ép csontokat tartalmazó anyag váltja fel itt egymást, tehát ez a szint is tisztán a helyben való képződést mutatja.

Mindezeket az adatokat összegezve, e barlangrészeknek a többitől való elterése a következőkben foglalható össze. A lerakodott rétegek, a barlang fenekének emelkedése folytán, itt sokkal kisebb vastagságúak, mivel a víz működése ide fel nem hatolt, amely a barlang mélyebb részein több méteres lerakódásokat eredményezett. Annál hatalmasabb azonban a legfelső lokális jellegű rétegek vastagsága a barlang többi részének hasonló rétegeivel szemben, mivel itt a lokális jellegű folyamat már akkor is működött, mikor a barlang mélyebb helyein még a vízmosás uralkodott. Jellemzi továbbá az oldalágot a hatalmas, helyenként egészen 1 m vastagságú sárgás-tufás törmelék, a faunának szám- és fajbeli szegénysége (csak medve) s végül az eddig feltárt rétegeknek tisztán helyi jellege, mely azonban az oldalág kezdete felé a további ásatásoknál még még fog változni az ott várható fenékmélyebbedés folytán. A kőeszközökre vonat-

kozóan ki kell emelnem, hogy nagyon szép babérlevélalakú hegyen kívül csak egy-két más paleolitszerszámot találtam.

A barlang előcsarnoka és főfolyosója. Az előcsarnok középső részét a VII. szinttől a XI-ig, jobboldalát pedig a III. szinttől a VIII-ig ásatam le. A főfolyosó középső részének jobboldalát az V.-ig, végső részének jobboldalát pedig a III. szintig.

Nagy súlyt fektettem a különböző szintekből kikerülő kövek és csontok alakjára a megfelelő rétegeket létrehozó tényezők megállapítása céljából. Az erre vonatkozó megfigyeléseim egységesnek bizonyultak a főfolyosó különböző részeinek szintjeire vonatkozólag, amiért is ezeknek felsorolását fontosnak tartom. A legfelső alluviális rétegtől eltekintve, a következőkben foglalhatom össze megfigyeléseimet.

I. szint: Világosabb vagy sötétebb szürke, kizárólag szögletes köveket és ép csontokat tartalmazó agyag, helyenként tűzhelyekkel.

II. szint: Olyan, mint az előbbi, de alsó részében már elvéve egy-egy koptatott kavicszerű mészkő vagy csont került ki.

III. szint: Szürkés agyag, dominálnak még a szögletes kövek és ép csontok, de van már kavics és koptatott csont is; helyenként tűzhelyek is.

IV. szint: Vöröses szürkés agyag, ép és koptatott csont és mészkő egyenúlyban van, szép kavics, főleg a barlang fala mellett. Egy helyen a legfelső részben még egy kis tűzhely. Mélyebb szintben eddig tűzhelyet még nem találtam.

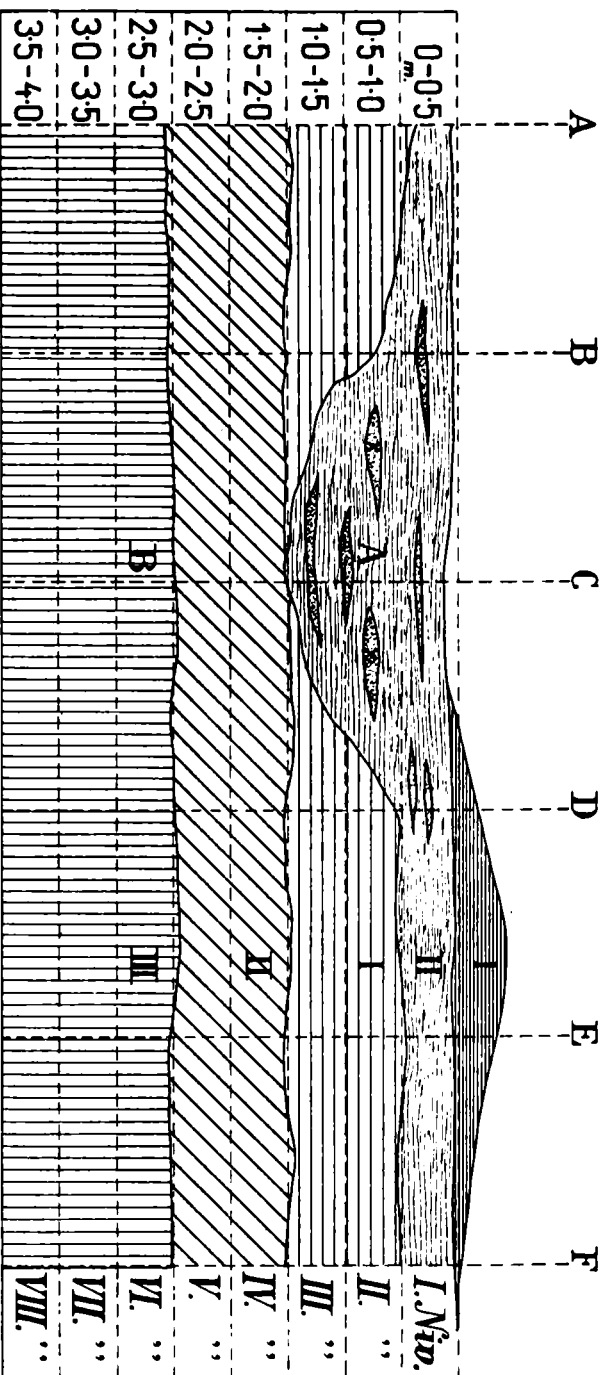
V. szint: Vöröses agyag, nagyobb ép csont már alig van, sok a kavics.

VI., VII., VIII. szint: Vörös agyag, sok kavics, még apróbbra koptatott csontok.

IX. szint: Felső része olyan, mint az előbbieket, alsó részében meglehetősen éles határral, vörösesbarna agyag következik. A bezárt kövek ebben a barna agyagban inkább szögletesek vagy mérsékelten koptatottak, tipikus kavics alig van; a csontok mindazonáltal legnagyobb részt épen olyan koptatottak és épen úgy mutatják egész külsejükben a mechanikai behatást, mint a felsőbb kavicsos rétegekben találtak. Érdekes, hogy itt mégis akad egynéhány nagyobb ép csont is, ami a felette levő kavicsos rétegekben nincs meg!

X. szint: Felül az említett vörösesbarna agyag, alul éles határral, helyenként már a világosabb és sötétebb sávokban váltakozó, erős foszfortartalmú agyag, mely nagyon kevés és kizárólag szögletes mészköveket és túlnyomóan nagyon apróra mállott (nem koptatott!) medvecsontokat tartalmaz. Ahol ez az agyag megvan, úgylátszik mindenütt közvetlenül a barlang fenekén nyugszik.

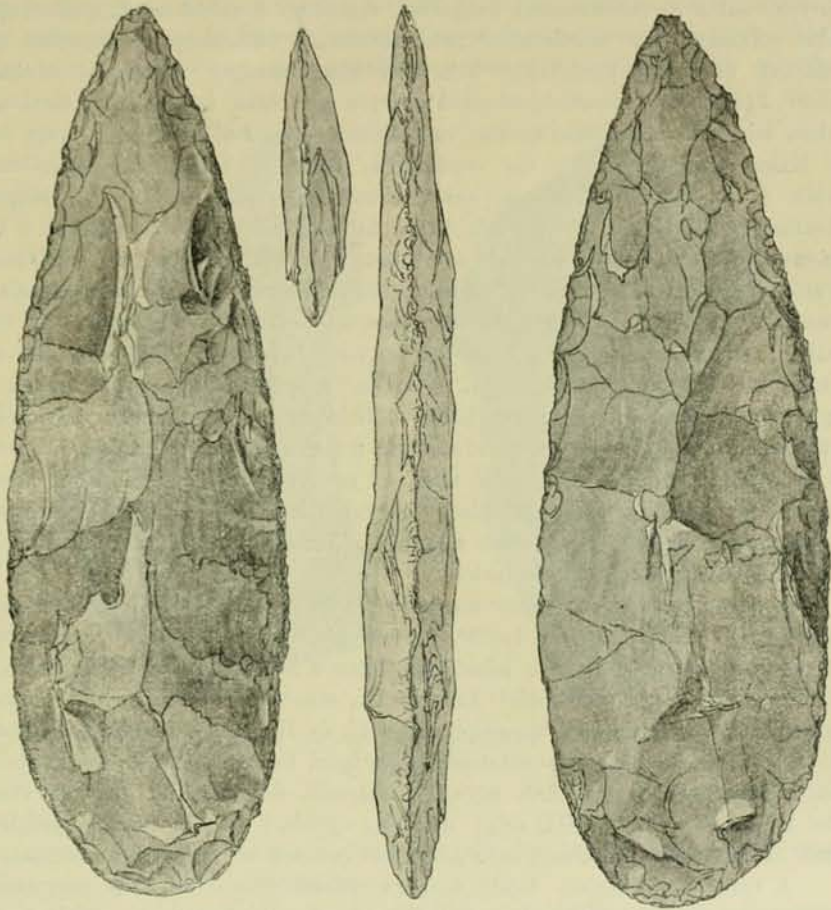
Lóczy Lajos dr. ezt a foszforos agyagot átalakult diluviális denevérguanónak tartja. Ellene szól ennek a felfogásnak az a tény, hogy több köbméternek legszorgosabb átkutatása mellett sem tudtam egyetlenegy denevérmaradványt találni. Mivel másrészt a benne talált medvecsontok kivétel nélkül erősen mállottak, valószínűnek tartom, hogy ennek az agyagnak nagy foszfortartalma a nagy mennyiségben elpusztult medvék foszfortartalmú részeitől származik. Érdekes, hogy ebben a foszforos agyagban talált csontok annak dacára, hogy a legmélyebb rétegből vannak, mégis sokkal könnyebbek, kevésbé vannak át-

55. ábra. A Szeleta barlang előcsarnokában kiásított próbagödör falának szelvénye.

Megjegyzést: A = alluvialis lerakódások, I = recens ásatások által felhalmozott agyag, II = szálban levő elegendő alluvialis lerakódások; B = diluviális lerakódások, I = sárgásszürke agyag, II = sárgászöld agyag, III = sárgásbarna agyag; x = tűzhelyek; A, B, C, D ... — = a 2 m-es négyzetek távoliséga.

kövesedve, mint felsőbb rétegek csontjai, holott egyébként felülről lefelé menve, mindig nagyobb fajsúlyú csontokat találunk. Ennek okát talán abban kell keresnünk, hogy a nagyon kevés követ tartalmazó, erősen összeálló agyag nem kedvezett a mésztartalmú vizek keringésének s így nem jutott elég mészanyag

56. ábra. Babérlevélalakú hegy a hátori Szeleta-barlang kitöltéséből. Színe, éle, visszája és alapja. Kicsinyítve.

a csontok átkövesedésére. A stagnáló víz az ittlévő köveket és ide benyúló sziklákat krétaszerűvé mállasztotta. Ezen foszfortartalmú rétegek képződése korában a barlangnak már nyílással kellett összefüggnie a külvilággal, melyen át a medvék ki- és bejárhattak, mivel a csontok bemosása ezen rétegek tisztán lokális jellege folytán kizártnak tekinthető.

A II—IX. szintig található és már említett koptatott csontokra vonatkozóan ki kell emelnem azt, hogy ezek sokszor oly alakot tüntetnek fel, melyek

első benyomásra az emberi kéz munkáját, annak erőművi behatását látszanak bizonyítani. KADIÓ OTTOKÁR dr.¹ első jelentésében mint valószínűen emberi szerszámokat említi őket, amely felfogáshoz többen csatlakoztak. Mivel megfigyeléseim szerint ezek a csontszerszámok mindig csak a koptatott és kavicsalakú mészkövekkel együtt találhatóak s mivel számuk és koptatottságuk mindig arányban áll a mészkőkavicsok számával, minthogy továbbá egyéb emberi nyomokat (tűzhely vagy kőszerszám) nem tartalmazó rétegekben is egyaránt előfordulnak és egész felületükre kiterjedő koptatottságot mutatnak, ezeknek emberi kéztől való megdolgozásukat teljesen kizártnak tekintem. A lerakódásokban található mészkőkavicsokra vonatkozóan meg kell említenem, hogy ezeket KADIÓ OTTOKÁR dr. a víz mechanikai (eroziós) behatásától függetlenül, tisztán a víz kémiai (korroziós) oldó hatásától származtatja és ennek alapján a barlang egész kitöltését inkább helyi folyamatnak tudja be. Ennek a felfogásnak helyessége ellen szólnak szerintem a következők: A mészkőkavicsok együtt fordulnak elő az erőművi behatásokat tisztán mutató szerszámalakú csontokkal, melyeknek alakja kémiai oldástól semmi körülmények közt sem eredhet; az oldalág, ahová a folyó víz fel nem hatolhatott, kizárólag éles élű mészköveket tartalmaz még a II. szintben is, holott a beszivárgó víznek itt elég ideje lett volna a feltételezett hatás előidézésére; a túlnyomóan kavicsokat tartalmazó rétegekben tűzhelyek nincsenek, mivel az abban az időben ott folyó víz az otttartózkodást lehetetlenné tette, az ezekben a rétegekben talált kőszerszámokon pedig gyakran észlelni kisebb-nagyobbfokú, egész felületükre kiterjedő koptatottságot (pedig kovasavból állanak!). Mindezek alapján a mészkőkavicsokat folyó víz működésének tartom.

A barlang kitöltése három megkülönböztethető korszakon ment szerintem keresztül. Az első a tisztán lokális jellegű kitöltés kora, melyben a barlang fenekét borító foszforos agyag képződött (főleg a X. szinttől lefelé). A második valamely folyó víznek működési kora (a IX. szinttől fölfelé az V.-ig). A harmadik ismét a lokális képződmények kora (I. és II. szint). Az első és második kor képződményei közt átmenetet képez az igazi kavicsot alig, de sok koptatott csontot tartalmazó barnászörös agyag. A második és harmadik kor közt átmenetet képeznek a IV. és III. szint, melyben egyrészt még ép csontok, szögletes kövek és tűzhelyek, másrészt már koptatott csontok és kavicsok is vannak.

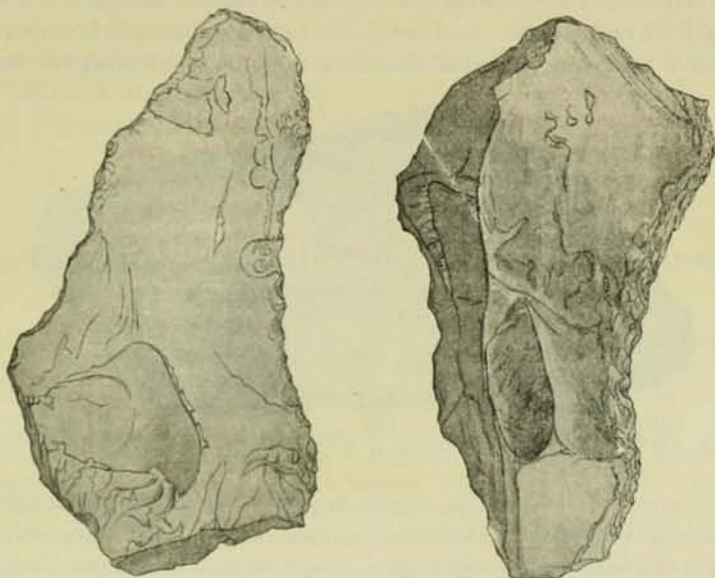
A Szeleta-barlangban talált faunára vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy ez túlnyomólag barlangi medvéből áll, melynek csontjai a barlang összes diluviális rétegeiben egyaránt előfordulnak. Leggyakoribbak a fogakon kívül az ujjpercek, a hengeres csontok, a csigolyák és állkapcsok; legritkébbak a koponyacsontok, bordák, farkcsigolyák és a mellsont. Érdekes, hogy sokszor egészen fiatal, talán csak néhány napos medvéknek csontjai is megmaradtak s ezek közül leggyakrabban a kulcsont, mint amelyik az egyéni fejlődés folyamán elsőnek elcsontosodik. Elvértve még a következő állatok csontjai találhatóak: barlangi oroszlán, barlangi hiéna, ló, szarvas, valószínűleg rénszarvas

¹ Adatok a színvavölgyi diluviális ember kérdéséhez. (Földtani Közlöny. XXXVII. kötet. 9–11. füzet. 340. oldal.)

is, szarvasmarha, disznó, farkas és egy kisebb ragadozó csontjai. Mindezekből a fajokból csak egyes csontok fordulnak elő, de összefüggő csontvázak soha.

Ezek után arra a kérdésre akarok áttérni, vajjon a barlangban talált emberi nyomok (kőszerszámok, tűzhelyek) elsődleges fekvőhelyen vannak-e, vagyis lakta-e az ember a Szeleta-barlangot. A barlangnak tisztán lokális jellegű rétegeiben, amely kornak megfelelően ez legalkalmasabb lehetett az ember tartózkodására s tömegesen megtaláljuk az ősmedve csontjait, néha összefüggő

57. ábra. Paleolitikus kaparó a háromi Szeleta-barlang kitöltéséből. Színe és visszája. Kiesinyítve.

csontvázrészleteit is. Ezeken a csontokon azonban emberi kézre utaló mechanikai nyomokat nem észlelhettem.

Ebből az következik, hogy ezen idő alatt (solütrei kor) a barlangot a medve uralta, tehát az embernek állandó lakhelyül nem szolgálhatott, mivel az embernek és medvének egyidőben való otttartózkodása kizártnak tekinthető. Hogy az ember időnként még is felkereste a barlangot, azt két körülmény világosan bizonyítja. Először az, hogy a tisztán lokális jellegű rétegekben, melyekben vízmosásnak nyoma sincsen, mégis vannak sokszor szép patinával ellátott paleolitikok, még pedig pengeszerű kőszerszámok is, melyeket okvetlenül az ember vitt be a barlangba. Ezt azért emelem ki, mivel a legfelsőbb diluviális rétegben található babérlevélalakú paleolitikok lándzsahegyeknek tekintendők, amelyeket Lóczy Lajos dr. úr szerint a megsebzett medvék vitték be testükben a barlangba és ott elpusztulva juttatták oda azokat; e nézethez

HERMAN OTTÓ is csatlakozik. A második bizonyíték a barlang túlnyomóan lokális jellegű rétegeiben talált tűzhelyek. Ezek a IV. szint legfelső részétől egészen az alluviális rétegekig több helyütt észlelhetők, de viszont a tisztán kavicsokat és koptatott csontokat tartalmazó rétegekben nem fordulnak elő. Mivel ezek a szelvényeken hullámos lefutású, élesen határolt sávokban jelennek meg, bemosatásuk kizártnak tekinthető. Nagyon kevés égetett csontot és sok szép faszenet tartalmaz. Mivel ezek a tűzhelyek csak néhány cm átlagos vastagságúak s mivel csak kevés égetett csontot tartalmaznak s az agyag alattuk átalakítva nincsen, feltehető, hogy ezek csak rövidebb otttartózkodás eredményei. Hogy az ember csak rövid ideig (de ismételt) lakta a barlangot, azt egyrészt a fauna fajbéli szegénysége, másrészt pedig az a körülmény is bizonyítja, hogy a nagyszámú medvecsonatok érintetlenek s néha még összefüggően fordulnak

58. ábra. Paleolitos kaparó a hákori Szeleta-barlang kitöltéséből. Kicsinyítve.

elő, vagyis a medve sem volt az ember tápláléka. Az ember valószínűleg főleg csak a barlang környékén tartózkodott és csak nagyon rossz időjárásakor használta fel a barlangot menedékhelynek, vagy üresen találva azt, vagy pedig előbb kiűzve onnan a medvét. Ha hosszabb ideig tartózkodott volna az ember, úgy a szarvas, ló stb. állatok csontjaiból többet kellene találni; egyébként a medvecsontokon soha se tudtam az emberi kéz nyomait megtalálni s az összes csontok közt csak néhány szarvastól eredő ujjperc alsó proximális részén észleltem egy régi keletű lyukat, mely emberi kéz munkája. Abban a korban, amelyben a kavicsrétegek képződtek, az ember nagy valószínűséggel nem lakhatta a barlangot és ezekben a rétegekben tűzhelyek nyomait nem is találtuk, koptatott csontok és kőszerszámok azonban itt is bőven fordulnak elő, amiért is ezeket bemosottaknak tekintem.

A barlangban talált kőszerszámokra vonatkozóan, melyekből az idén, a szilánkokat is beleszámítva, 900 darab került ki, hangsúlyozom, hogy ezek a rétegek kora szerint határozott fejlődést mutatnak. A babérlevélalakú paleolitikus tipikus alsó solutrei kőszerszámok és csak a legfelső szintekben fordulnak elő; a pengeszerűek a felső és középső szintekben, az egyszerű kaparó és vakaró szerszámok és csökevényes coup de poing-ek leginkább csak a legalsó szintekben fordulnak elő s ezek már nem is tartoznak a solutrei korba. Csontszerszámok szerintem ezekben a rétegekben nincsenek.

Befejezésül meg kell még említenem, hogy a barlang felső diluviá rétegeiből kisebb, diszítés nélküli cserépdarabok is kerültek ki csekély számmal. Mindenesetre nagyjelentőségű volna, ha ezeknek diluviális kora bebizonyosodnék, mivel az agyagedények eddig fontos határjelzőkként szerepeltek a diluvium és alluvium közt. Ha ezek a cserepek az eddig ismert legrégebb alluviális cserepeknél is egyszerűbbeknek bizonyulnának, úgy diluviális koruk valószínű lenne. Egyébként a belgiumi barlangokban is találtak diluviális rétegből való cserepeket. Semmiesetre sem szabad eleve is elzárkóznunk annak a gondolatnak a lehetőségétől, hogy az ember már a diluviumban is érthetett helyenként az agyagedény-készítéshez, mikor az agyagos földön való tüzelésnél a véletlen is könnyen rávezethette arra az embert. Igaz, hogy ebben az esetben nagyobb edénydarabokat is kellene várni. Nagyon kicsi darabok, szerintem, kövek ment is juthatnának mélyebb rétegekbe.

Kelt Budapesten 1910 márc. 15-én.

B) Bizottsági ügyek ismertetése.

Kivonat a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Bizottságának VI. jegyzőkönyvéből.

Elnök: SIEGMETH KÁROLY. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen van a k: BÉKEY IMRE GÁBOR, FINGER BÉLA, HILLEBRAND JENŐ dr., HORUSITZKY HENRIK, JORDÁN KÁROLY dr. alelnök, KADIĆ OTTOKÁRNÉ, MÁRTON LAJOS dr., báró NYÁRY ALBERT dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL, STÖMPL GÁBOR dr., SZAFFKA TIHAMÉR és SZONTAGH TAMÁS dr.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri HORUSITZKY HENRIK és SCHOLTZ PÁL KORNÉL tagtárs urakat. Az előadó felolvassa az V. jegyzőkönyv szövegét, melyet a Bizottság tudomásul vesz.

Az előadó ismerteti a beérkezett leveleket. 1. KÜRTI GYULA rózsahegyi nagykereskedő értesíti a Bizottságot, hogy jól ismeri a lipótmezei barlangokat, felajánlja szolgálatait és taggá való megválasztását kéri. 2. SEMAYER VILIBALD dr., a Néprajzi Múzeum igazgatója levélben megköszöni taggá való megválasztását és megígéri közreműködését. 3. OROSZ ENDRE apahidai néptanító átiratban megköszöni taggá való megválasztását és szintén megígéri közreműködését. 4. MIKLÓS ÖDÖN Nagyberényről jelenti, hogy a Simon major közelében egy löszdombban kis barlangot fedezett fel. Ezt a Simon majori barlangot röviden le is írja. — A Bizottság az ismertetett levelek tartalmát tudomásul veszi.

Az előadó jelentést tesz a Bizottság vagyoni állásáról. A Bizottsághoz mostanáig a következő pénzádományok érkeztek: A Földtani Társulat irodai célokra, a barlangkatalogus összeállítására, kisebb kutatásokra és egyéb kisebb kiadásokra 400 K-t juttatott. Az aggteleki Baradla-barlang felásatására a Nemzeti Múzeum Archeológiai Osztálya 500 K-t, a Magyarországi Kárpát-Egyesület (Keleti Kárpátok Osztálya) 200 K-t, a Magyar Tudományos Akadémia 500 K-t adományozott. Ezek szerint a Bizottsághoz eddig összesen 1600 K érkezett. Ebből az összegből eddig irodai célokra, nyomtatványokra és egyéb kisebb kiadásokra 110 K 26 f, az aggteleki Baradla-barlangban 1910-ben végzett ásatásokra pedig 660 K ment fel. Ezek szerint az összes kiadások eddig 770 K 26 f-t tesznek ki, úgy hogy a Bizottság céljaira jelenleg még 829 K 74 f áll rendelkezésre. — A Bizottság a vagyoni állásról beadott jelentést tudomásul veszi és az adományozóknak köszönetet szavaz.

SCHOLTZ PÁL KORNÉL bizottsági tag jelenti, hogy az Egyesült Téglá- és Cementgyár R. T. tervbe vette a szépvölgyi Scholtz-barlang rendbehozását és a munkálatok vezetésével felszólalót bísta meg. SCHOLTZ úr a megbízást elfogadta, de azsal a kikötéssel, hogy a R. T. a barlang felmérésére is adjon munkaeerőt. A Bizottság a jelentést örömmel tudomásul veszi.

HORUSITZKY HENRIK bizottsági tag jelenti, hogy a bibliografiai barlangkatalogus összeállításja folyamatban van. Az eddigi tevékenység a barlangok összeírása és az irodalom gyűjtése körül forgott. A barlangokat vidékek szerint csoportosította, az irodalmat pedig kronológiai sorrendben állította össze. Az egyes barlangokat most már egy 1 : 750,000 méretű térképen ki kellene jelölni s azután kisebbméretű (1 : 1.100,000 vagy 1 : 900,000) térképre redukálni; ez lenne egyszerűs mind a kiadandó barlangtérkép. Ott azután, ahol a barlangok igen sűrűn fordulnak elő, arról a barlangvidékről a szövegben nagyobb méretű térképet is lehetne közölni. Minden barlang ismertetésénél főképen a következő pontok volnának figyelembe veendőek: 1. fölemlítendő, hogy az illető barlang melyik 1 : 75,000 térképlapon fordul elő s a térképen milyen név alatt található; 2. felsorolandó a barlang teljes irodalma; 3. pontosan leírandó a barlang fekvése, a közeg (vármegye), hegyoldal, völgyrészlet és a többi topografiai adat feltüntetésével; 4. nagy vonásokban leírandó a barlang üregeinek a kiterjedése; 5. fölemlítendő, vajjon a barlangban történt-e ásás és mi minden körült ki az illető barlangból; végre 6. fölemlítendő, milyen a barlang talaja. Minthogy az ilyen hosszadalmas munkát a két megbízott úr nem képes rövid idő alatt elvégezni, felszólaló felkéri tagtársait, hogy a munkát velük megosszák s hogy mindegyik, aki valamely barlangvidéket közelebbről ismer, azon vidék barlangjainak ismertetését vállalja. Minthogy azonban az ilyen munka fáradságos, fölszólaló a Bizottság beleegyezését kéri, hogy az ismertető tagtársaknak valamely szerény tiszteletdíjat állapítson meg. Nézete szerint minden barlang ismertetését átlag 50 fillérrel lehetne díjazni. — STRÖMPL GÁBOR és SCHOLTZ PÁL KORNÉL bizottsági tagok rövid hozzászólása után a Bizottság e jelentést tudomásul veszi és az elhangzott indítványokat elfogadja.

STRÖMPL GÁBOR dr. bizottsági tag kérdést intéz a vezetőséghez, vajjon MYSKOWSKY EMIL pécsi bányafelügyelő megvan-e választva tagnak. MYSKOWSKY úr évek óta kutatja a Mecsek barlangjait, munkálkodását a Bizottság figyelmébe ajánlja. — Az előző megjegyzi, hogy MYSKOWSKY bányafelügyelő úr azon tagok közé tartozik, akiket az anyaegyesület választmánya már a megalakulásakor a Bizottságba meghívott, ezeket az urakat a Bizottság választás nélkül is tagoknak tekinti.

Ezek után a Bizottság az elnök ajánlására a következő új tagokat választotta. Tiszteleti tagokúl: HERMAN OTTÓ urat, a Magyar Ornitológiai Központ igazgatóját, báró NYÁRY JENŐ urat, SCHAFARZIK FERENC dr. bányatanácsos, műegyetemi tanár urat, az anyaegyesület elnökét, LÚCZI LÓCZY LAJOS dr. egyetemi tanár urat, a Földtani Intézet igazgatóját és IGLÓI SZONTAGH TAMÁS dr. kir. tanácsos urat, a Földtani Intézet aligazgatóját. Rendes tag lett: KÜRTI GYULA rózsáhegyi nagykereskedő. Külső tagok lettek: MÁRTON LAJOS dr. úr, a Magyar Nemzeti Múzeum öre és ROSKA MÁRTON dr. úr, egyetemi adjunktus Kolozsváron.

A bizottsági ügyek letárgyalása után KADIĆ OTTOKÁR dr. jelentést tett az aggteleki Baradla-barlangban 1910-ben végzett ásások eredményéről, MÁRTON LAJOS dr. pedig a fennebbi ásások folytán kikerült archeológiai anyagot ismertette. Mind a két előadás a «Közlemények»-ben teljes terjedelmében meg fog jelenni.